

УДК 355.45

О. М. Шмаков, Г. М. Мірошниченко

РОЛЬ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК У ЗБРОЙНОМУ КОНФЛІКТІ

Формулюються наукові завдання, вирішення яких потрібне для забезпечення наближення внутрішніх військ до виконання завдань оборони.

Постановка завдання. Всупереч усталеному погляду стосовно участі внутрішніх військ (ВВ) в обороні країни тільки через виконання завдань територіальної оборони (а в ній – тільки через охорону й оборону важливих об'єктів) у дійсності державою планується залучення ВВ до оборони країни у більш широкому плані [1, 2, 3].

Законом про оборону [1] визначається, що в особливий період підпорядковуються відповідним органам військового управління ЗС частини й установи інших військових формувань та правоохоронних органів держави.

Мета статті полягає у визначенні ролі внутрішніх військ у прикордонному збройному конфлікті.

Виклад основного матеріалу. Роль внутрішніх військ у збройному конфлікті можна зрозуміти, якщо вдасться визначити кількість потрібних сил, бойові завдання та можливі форми і способи застосування ВВ.

Очевидно, доцільно розглядати, насамперед, дії внутрішніх військ у збройному конфлікті, бо таким діям (на відміну від операції з відсічі прямої агресії) притаманне більш широке коло різноманітних завдань, невизначеність в умовах обстановки, відсутність у відомій літературі достатніх сценаріїв розвитку подій для ситуації, що розглядається.

Під час визначення кількості потрібних сил внутрішніх військ у збройному конфлікті можна виходити з посилки – недопущення відволікання основних сил угруповання військ ЗС на виконання другорядних завдань, які не пов'язані з боротьбою з основними силами противника.

До таких завдань можна віднести:

- перешкоджання проникненню на територію держави диверсійно-розвідувальних сил (ДРС) на флангах угруповання військ ЗС;
- прикриття угруповання військ ЗС від обхідних і рейдових загонів противника;
- боротьба з десантами та незаконними збройними формуваннями (НЗФ) у районах їх можливих дій;
- прикриття комунікацій у ході висування резервів з глибини території.

Завдання формувань внутрішніх військ, їх місце, можливі форми і способи застосування

визначатимуться положенням протиборчих сторін у збройному конфлікті, напрямками дій противника, завданням угруповання військ ЗС та динамікою обстановки тощо.

Основні зусилля на етапі висування у район збройного конфлікту угруповання військ ЗС зосереджуватиме на дії з підсилення охорони і прикриття державного кордону. На цьому етапі формуванням внутрішніх військ можуть бути визначені завдання з перешкоджання проникненню на територію держави диверсійно-розвідувальних сил та інших збройних формувань противника на визначених ділянках (див. рис. 1).

З початком відбиття вторгнення противника дуже ймовірними діями угруповання військ ЗС можуть стати дії з ізоляції району збройного конфлікту і недопущення його ескалації та переростання у війну шляхом проведення операції з метою позбавлення його можливості вести наступальні дії та створення умов для їх припинення на початковій стадії. На цьому етапі формуванням внутрішніх військ можуть бути визначені завдання з прикриття угруповання військ ЗС від рейдових та обхідних загонів противника, а також з прикриття комунікацій у ході висування резервів з глибини (див. рис. 2).

Крім того, ще до і в ході вторгнення противника можуть виявлятися НЗФ, на нейтралізацію яких теж потрібні сили ВВ.

Для визначення ролі внутрішніх військ необхідно ще враховувати порядок роботи органу управління угруповання військ ЗС. Зважаючи на цей порядок, неодмінно можна дійти висновку щодо необхідності мати окреме командування для всіх формувань ВВ.

План дій формувань внутрішніх військ має бути складовою частиною загального плану і враховувати всі його етапи. Оскільки у діях формувань внутрішніх військ теж намічається кілька етапів, це вплине на форму їх застосування. Сьогодні серед фахівців обговорюються такі форми застосування внутрішніх військ: службово-бойові дії (пов'язані із заходами планового, регулярного характеру, що здійснюються за звичайних обставин), спеціальна операція, оперативні дії (оперативне застосування), бій, які проводяться за вимогою.

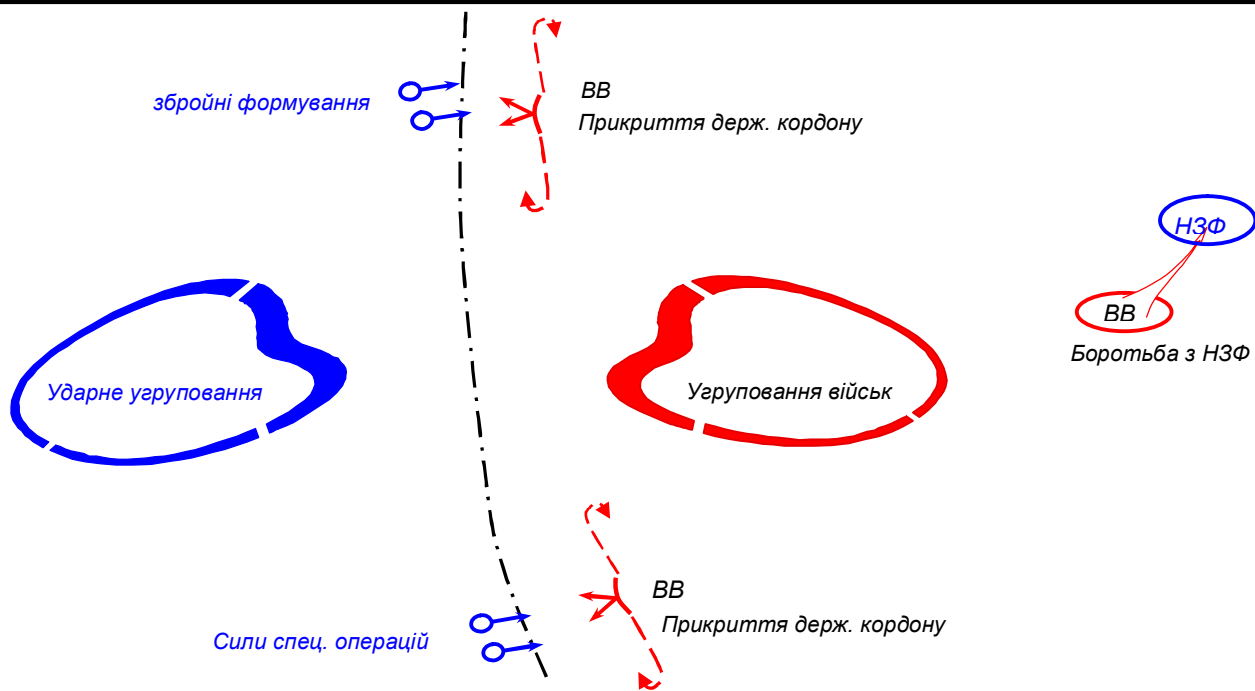

Рис. 1. Вихідне положення військ сторін (варіант)

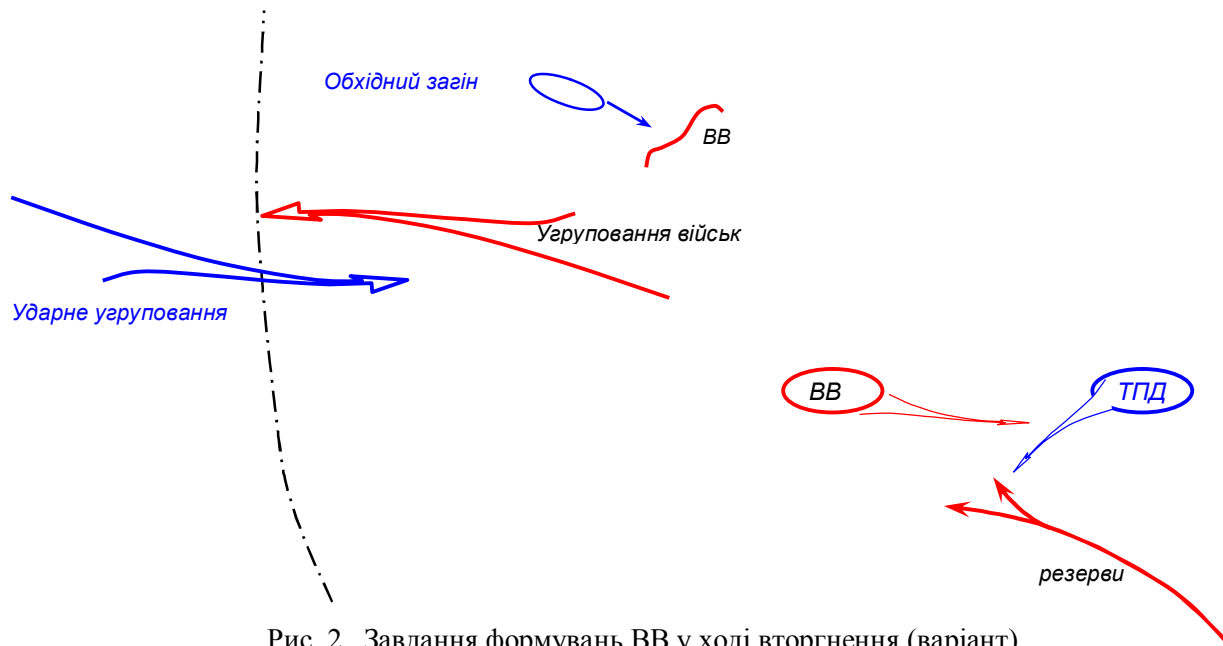

Рис. 2. Завдання формувань ВВ у ході вторгнення (варіант)

Форми дій: спеціальна операція – може бути тактичного й оперативного масштабу, оперативні дії – належать до оперативних форм застосування внутрішніх військ. Серед цих форм спеціальна операція ВВ є найбільш прийнятною для використання у плануванні саме бойових дій. Тому будемо орієнтуватися на дії формувань внутрішніх військ у межах збройного конфлікту у формі спеціальної операції.

У [4] наведено загальне поняття спеціальної операції ВВ: “сукупність узгоджених і взаємопов’язаних за метою, завданнями, місцем і часом спеціальних і бойових дій військовою частиною, з’єднанням або угрупованням внутрішніх

військ, які проводяться в заданому районі одночасно або послідовно за єдиним замислом і планом протягом короткого часу для виконання завдання із забезпечення національної безпеки регіонального (місцевого) рівня (значущості) у встановлений період часу; форма дій оперативного (тактичного) масштабу”.

Спеціальні дії формувань внутрішніх військ входять до профілактичних, охоронних, режимних, захисних, ізоляційно-обмежувальних заходів, що проводяться за звичайних і надзвичайних обставин мирного часу та у воєнний час із застосуванням спеціальних засобів, спеціальної і військової техніки відповідно до

існуючого законодавства; при ускладненні соціально-політичної обстановки у разі загрози життю та здоров'ю громадянам або для припинення злочину, якого припинити неможливо іншим шляхом, ніж вжиттям крайніх заходів, – із застосуванням зброї згідно з існуючими законами і військовими статутами.

У спеціальних діях внутрішніх військ передбачаються способи дій, що їм властиві: спостереження, патрулювання, пошук, охорона, огляд, супровід, конвоювання, оточення, блокування, переслідування, вилучення, затримання; прикриття, штурм та ін.

Зі спеціальною операцією як формою службово-бойових дій внутрішніх військ пов'язують ситуацію, коли поставлене для виконання завдання є функціональним, зосередженого характеру регіонального (місцевого) рівня, орієнтованого на досягнення мети з пошуку, блокування, припинення, роззброєння або ліквідації окремих озброєних злочинців, злочинних угруповань, антидержавних збройних формувань, терористичних і диверсійно-розвідувальних груп противника.

Бій силами ВВ – “збройне зіткнення з озброєними злочинцями, незаконним збройним формуванням, терористичною групою, диверсійно-розвідувальною групою противника або як етап виконання завдання з оборони об'єкта із застосуванням різноманітних засобів ураження, захисту і забезпечення, яке являє собою організовані та узгоджені за метою, місцем і часом вогонь і маневр підрозділу, військової частини, з'єднання або угруповання внутрішніх військ в обмеженому районі, на протязі короткого часу, за єдиним замислом і планом; тактична форма дій внутрішніх військ” [4].

Це визначення більш стосується сфери суто безпеки, а не оборони.

У збройному конфлікті у спеціальній операції внутрішніх військ виявляється інший зміст, не властивий діям ВВ у мирний час. Перш за все, це дії не правоохоронного, а воєнного характеру. Формування внутрішніх військ починають виконувати саме бойові завдання, а не суто службово-бойові, і застосовувати способи дій, що властиві формуванням Збройних Сил. На зміст бойових завдань формувань внутрішніх військ істотно впливає спрямованість бойових дій на всіх етапах дій угруповання військ ЗС, на способи дій внутрішніх військ – особливості в управлінні, взаємодії, всебічному забезпеченні.

Звідси можна дійти висновку, що формування внутрішніх військ не планується застосовувати на

рівні бойових завдань загальновійськових частин. Однак у будь-якому разі планування включення формувань ВВ до складу угруповання військ ЗС припускає їх перегрупування з пунктів постійної дислокації до району збройного конфлікту і підготовки до виконання службово-бойових завдань.

Аналіз організаційної діяльності органів управління внутрішніх військ у сфері безпеки свідчить про те, що серед організаційних заходів і умов обстановки, які впливають на форму дій ВВ, виділяють такі: місце дій внутрішніх військ у системі дій правоохоронного органу держави; характер можливих завдань; характер, кількість, склад залучуваних до дій сил і засобів; режим застосування сил; розмір району дій; тривалість дій; кількість і характер етапів дій; можливі негативні наслідки у разі неспішності дій; потрібний рівень керівництва діями. Особливого значення набувають спрямованість і форма дій внутрішніх військ від позиції державних органів виконавчої влади і правоохоронних органів держави, під керівництвом яких внутрішні війська здійснюють свою діяльність.

У процесі аналізу змісту спеціальної операції формувань ВВ у сфері оборони необхідно враховувати, що керівництво внутрішніми військами з боку правоохоронних органів держави і державних органів виконавчої влади змінюється на керівництво з боку військового командування.

Виходячи з наведеного спеціальну операцію формувань внутрішніх військ у збройному конфлікті можна вважати як сукупність таких узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом боїв, маневру і спеціальних дій формувань ВВ, які проводяться у визначених районах одночасно або послідовно за єдиним замислом і планом протягом певного часу для виконання оперативного (тактичного) завдання з метою створення сприятливих умов на флангах і в тилу угруповання військ; форма дій оперативного (тактичного) масштабу.

До завдань формувань внутрішніх військ у збройному конфлікті можна віднести такі: з перешкоджання проникненню на територію держави диверсійно-розвідувальних груп та інших збройних формувань противника на визначених ділянках; з прикриття угруповання військ від рейдових, обхідних загонів та десантів противника, а також з прикриття комунікацій у ході висування резервів з глибини території.

Припускається, що під час застосування формувань внутрішніх військ у формі спеціальної

операції можна сподіватися на те, що:

– імовірність застосування угруповання внутрішніх військ за призначенням буде значно вище, ніж у разі застосування у формі дій окремих формувань;

– істотно зросте централізація управління окремими формуваннями внутрішніх військ;

– за необхідності надання допомоги формуванням внутрішніх військ у боротьбі з ДРС противника (найбільш підготовлені сили) і навіть з НЗФ командуванням угруповання військ ЗС може передбачатися виділення частини сил і засобів.

Кількість і спрямованість спеціальних операцій внутрішніх військ у межах дій угруповання військ ЗС визначатимуться характером і кількістю бойових завдань. Окремі завдання внутрішнім військам можуть мати оперативне значення.

Потрібну чисельність внутрішніх військ у збройному конфлікті можна визначити як суму добутоків можливостей формувань внутрішніх військ кожного виду під час виконання типового завдання ВВ на кількість виконуваних завдань у районі збройного конфлікту.

Теорія бойових можливостей внутрішніх військ лише складається. Труднощі полягають у тому, що діяльність ВВ пов'язана з великою кількістю видів спеціальних операцій, а в них – видів завдань. Наприклад, можна виділити кілька спеціальних операцій внутрішніх військ тільки оперативного рівня (не кажучи вже про тактичні): з припинення заворушень (безладь); локалізації і припинення дій незаконних збройних формувань; з нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту тощо.

Різноманітність завдань внутрішніх військ зумовлює збільшення кількості показників можливостей формувань ВВ. Наприклад, у спеціальній операції внутрішніх військ з припинення заворушень (безладь) оперують такими показниками можливостей формування: з пересування у призначений район; з блокування заданого району; із розосередження і витіснення натовпу; маневрені тощо.

Показники бойових можливостей внутрішніх військ для виконання завдань у збройному конфлікті не досліджувалися взагалі. Напевно, необхідно користуватися показниками бойових можливостей загальновійськових формувань, ураховуючи деякі особливості у завданнях формувань внутрішніх військ.

А наразі у процесі визначення потрібної кількості сил внутрішніх військ слід використовувати відомі підходи з досвіду

структур у сфері оборони і безпеки:

– визначення нормативу загальновійськових сил, достатніх для перемоги формування противника у бою;

– співвідношення потрібних сил у наступі і в обороні для досягнення перемоги у бою;

– визначення потрібних сил для прикриття державного кордону;

– визначення тактичних нормативів внутрішніх військ для охорони громадського порядку під час проведення масових заходів (державних, суспільних).

Висновки

Усвідомлення ролі внутрішніх військ у збройному конфлікті досягається через розуміння потрібної кількості сил, характеру завдань, можливих районів і форм застосування їх формувань.

Для підвищення можливостей внутрішніх військ з виконання завдань у збройному конфлікті потрібне створення у складі внутрішніх військ формувань оперативного призначення.

У бойовій і оперативній підготовці внутрішніх військ треба підвищити якість опрацювання питань із застосування формувань внутрішніх військ в обороні країни (участі у виконанні завдань територіальної оборони).

Актуальними науковими завданнями для внутрішніх військ залишаються визначення можливостей штатних і тимчасових формувань та потрібної кількості сил ВВ з виконання типових завдань.

Список використаних джерел

1. Про оборону України : закон України від 06.12.1991 р. № 1933-12 // Відомості Верхов. Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 107. (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 803-VI (803-17) від 25.12.2008 р., ВВР, 2009, № 19, ст. 258).

2. Про внутрішні війська МВС України : закон України від 26.03.1992 р. // Відомості Верхов. Ради України. – 1992. – № 29. – Ст. 397. (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1381-XIV (1381-14) від 13.01.2000 р.).

3. Положення про територіальну оборону України : указ Президента України від 27.03.1998 р. № 225 (у ред. від 02.10.2001 р. № 918/2001). – 16 с.

4. Шмаков О. М. Словник офіцера внутрішніх військ з воєнно-наукових питань / О. М. Шмаков. – 5-те вид. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2009. – 517 с.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2010 р.